

Takım Sporlu ile Uğraşan Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma

Fetiye TOSUNOĞLU¹ Belgin GÖKYÜREK²

¹Beden Eğitimi Öğretmeni

²Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmada ortaöğretimde okuyan takım sporuyla uğraşan sporcu öğrencilerin, basketbol, voleybol, futbol, hentbol branşlarında cinsiyete göre kişilik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma evrenini Tokat il merkezi, örneklemini ise 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan 113 kız, 218 erkek sporcu olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada "Eysenck Kişilik Envanteri" kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak Kolmogorov-Smirnov testi ile verilerin normal dağılıma uyup uymadığına bakılmış, ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda Student t testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; branşlar kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırıldığında, futbol branşında yalan, dışadönüklük, psikotik ve nevrotiklik boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmezken, basketbolcu kızların nevrotik puan ortalamaları basketbolcu erkeklerin nevrotik puan ortalamalarına göre yüksek çıkmıştır. Yine basketbolda, erkeklerde dışa dönüklük puanı kızlara göre daha yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında erkek sporcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan anlamlı derecede büyük; kızların nevrotik puanları ise erkeklere göre anlamlı derecede büyük görülmektedir. Hentbol branşına bakıldığında, kız sporcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Takım Sporları, Kişilik Özellikleri, Eysenck Kişilik Envanteri, Ortaöğretim.

A Study on the Personality Traits of Secondary School Students Engaged in Team Sports

Abstract

In this study, it was aimed to examine the personality characteristics of the secondary school athletes according to gender who are engaged in team sports as basketball, volleyball, football, handball branches. The scope of the study is limited to city center of Tokat, and the research sample includes a total number of 331 sportsmen-113 female and 218 male secondary school students in Tokat in 2007-2008 Educational Years. The study employs a descriptive research model. Eysenck Personality Questionnaire was used in the study. First of all, Kolmogorov-Smirnov test was performed to explore whether the data is compatible with the normal distribution. As it was found out that the items within the questionnaire had a normal distribution, student t test was performed to study the comparisons in terms of gender. According to the results of the study, when there is no significant difference between gender variable and scale's sub dimensions of lie, extroversion, psychotic and neuroticism in the football branch, the average scores of the neurotic points of the basketball player girls were higher than the average scores of the neurotic points of the basketball player men. In basketball branch again, male basketball players show more introverted qualities compared to female basketball players. In volleyball, male students' psychotic scores were found to be significantly higher than that of female students, and female students' neurotic scores were significantly higher than male students' scores. In terms of handball, female students' psychotic scores were found to be significantly higher than that of male students.

Keywords: Team sports, Personality traits, Eysenck Personality Questionnaire, Secondary Education

Giriş

Eğitimin bir bütün olarak amaca ulaşması zihinsel eğitimle birlikte, fiziksel eğitiminde verilmesiyle gerçekleşmektedir. Eğitimden beklenen, bireylerin gizli güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde gelişmesine yardım etmektir. Gelişim dönemindeki kız ve erkek çocukların kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde etkili olan etmenlerden birisi de beden eğitimi ve spordur. Beden eğitimi ve sporun amacı, kişiye güven duygusunu, liderlik ve mücadele vasfını kazandırmak, dürüst olma ve mevcut olan yeteneklerini geliştirerek en iyi şekilde kullanabilmesini sağlamaktır. Bu özellikler kişiliğin gelişmesinde önemli yer tutmaktadır (Aracı, 2006, s. 19).

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurullarla çevrili bir etkinliktir (Aracı, 2006, s. 3). Çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracı olan spor, kişiye kendi yeteneğini tanıma, zamanını iyi kullanma, disiplinli olma, başkalarına yardım etme gibi özellikler kazandırmanın yanı sıra kişinin fiziksel yönden gelişmesini ve kişisel yönden de kendini anlayıp ifade etmesini sağlamaktadır. Eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak

zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır (Öztürk, 1998, s. 79-82).

Bireysel sporlarda sporcular kendi öz disiplini ile, başarı ve başarısızlıklarının sonucunu, bireysel göğüslemek zorunda olmalarına karşın, takım sporlarında sporcular, organize olmak ve başarıda veya başarısızlıkta sonuca katkıda bulunmuş olarak sonucu paylaşmak durumundadırlar. Takım sporlarında bireysellik söz konusu değildir. Takım sporcularının birbirlerini tanımaları ve birbirleri ile işbirliği yapmaları gerekir. Başarıya ulaşmak için birbirlerine ihtiyaçları vardır. Takım sporlarında başarıya ulaşmak için sporcuların özel yeteneklerinin yanında kişisel özelliklerinin de bilinmesi ve ona göre sporcunun yönlendirilmesi ile takımın da daha faydalı olması sağlanabilir.

Kişinin sorumluluklarını üstlenebilme alışkanlığını kazanmasında bağımsız, güvenli bir kişilik geliştirmesinde sportif etkinliklerin tartışılmayacak derecede önemli katkıları vardır (Demirpolat, 1988, s. 102).

Lise öğrencilerinin özelliklerine bakıldığında, birçok açıdan birbirine benzemekle beraber, yakından incelendiğinde sayılamayacak kadar çok özellik yönünden birbirlerinden ayrıldıkları görülür. İnsanın biricikliğinin kaynağı bu farklılıklardır. Tıpkı fiziksel özelliklerimiz gibi kişilik yapılarımızda farklılıklar gösterir. Her birimizin farklı gen donanımlarıyla dünyaya gelmemizin yanı sıra farklı sosyal koşullarda yaşamamız da bu çeşitliliğe neden oluyor görülmektedir (Selçuk, 1999).

İnsanın davranışlarını anlamak için kişilik önemli bir araştırma alanı olmuştur. İnsanın kişiliği fizyolojik ve psikolojik unsurların karşılıklı etkileşimini içermektedir. Bu nedenle insanın geçmişi, çevresi, olgunluğu ve öğrenmesi gibi unsurların tümü kişiliğine katkıda bulunur. Kişilik insanların diğerlerini nasıl etkilediklerini, kendilerini nasıl gördüklerini ve değerlendirdiklerini, dış ve iç ölçülebilir özelliklerinin neler olduğunu ve birey durum etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini açıklayan bir terimdir (Yüksel, 2006, s. 56-66).

Kişilik sözcüğünün yaygın kullanımında geleneksel olarak çeşitli birleşimler içinde farklı fikirler bulunmaktadır. Birden fazla kişilik tanımları ve teoriler vardır. Genel olarak kişilik, bir insanda bulunan bütün özellikleri kapsamaktadır. Yani insanın var olduğu andan itibaren başlar ve yaşamının sonuna kadar süren zaman aralığında, onunla ilgili olan her şeyi kapsar denilebilir. Kişilik, kalıtsal faktörler ve gelişimsel etkilerin bir bileşimidir. Bir diğer deyişle kişilik, doğuştan getirilen özelliklerle doğumdan sonraki öğrenmelerin oluşturduğu, bireyi diğer bireylerden ayırt edici tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Şendil, 2003). Psikolojide kişilik kapsamı en geniş olan kavramdır. Kişilik, bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir. Kişilik kendine özgü ve ahenkli bir bütündür (Yanbastı, 1990). Kişilik, bireyin kendisi açısından fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkındaki bilgisidir. Başkaları açısından ise bireyin toplum içerisinde belirli özelliklere ve rollere sahip olmasıdır (Eren, 2004). Eysenck geliştirdiği kişilik envanterinde kişiliğin dört boyutunu ele almaktadır. Bunlar;

Psikotiklik Boyutu (Psychoticism) (P): İnsanlara ilgi göstermeyen, yapayalnız, her zaman zorlukları olan, hiçbir yere uyum göstermeyen, zalimce davranışlarda bulunabilen, duygusuzluk tabloları gösteren arkadaş ya da akraba gibi yakınlarına bile saldırganca davranabilen, diğer insanları mutsuz kılmaktan haz duyan bir kişidir (Yavuzer, 1982).

Dışa Dönüklük Boyutu (Extraversion) (E): Tipik bir dışa dönüklük, sosyal eğlence ve toplantılardan hoşlanan, o andaki güdülerine göre davranan, gamsız ve tasasız, rahatına düşkün, iyimser, duygularını sıkı denetim altında tutamayan, kolaylıkla sinirlenip, öfkelenen, her zaman güvenilir olmayan, (Koç, 1994), insancıl, cana yakın, kolay ilişki kuran, çok arkadaş edinen, kendi başlarına kalmaktan, okumak ve çalışmaktan hoşlanmayan, hareket ve davranışları kontrol edemeyen, o anda içlerinden geldiği gibi hareket eden, neşeli, hareketli, çok konuşan, şakadan hoşlanan, gülmeyi seven, saldırgan hareket ve davranışları sık olan kimselerdir. (Köknel, 1986).

Nevrotiklik Boyutu (Neuroticism) (N): Eysenck, nevrotiklik deneyimini, dengesizlik, duygusallık ve duygusal dengesizlik deneyimleri ile eş anlamlı kullanmıştır. Nevrotiklik puanı yüksek bir kimse; kaygılı ruh durumu değişken, çoğu kez çöküntülü bir kimsedir. Uykuları kötüdür ve hazım sıkıntıları vardır. Duygusal uyarılmışlık durumundan sonra tekrar dengeye dönmekte güçlüklerle karşılaşırlar.. Kısacası her şeyi kendilerine dert edinen kaygılı kimselerdir (Koç, 1994). Nörotizmde yüksek puan alan tipik bir nörotik ise, şüpheli ve endişeli, sık sık depresyona giren, aşırı duygusal, hemen her türlü uyarıcıya çok şiddetli yanıtlar verendir (Yavuzer, 1982).

Yalan (Lie) Boyutu (L): Yalan ölçeği cevaplayan kişi tarafından iyi bir görüntü vermek için yapılabilecek yanıtları ölçmeyi amaçlamaktadır. Kişiler, özellikle gerektiği durumlarda kendilerini oldukları gibi değil, olmaları uygun olacak bir biçimde gösterme eğilimi içine girerler. Bu eğilimin "N" puanı ile bir tutarlılık gösterdiği, Eysenck ve diğer araştırmacılar tarafından ortaya konmuş bir bulgudur. Diğer bir değişle, bu bulgulara göre bireyin kaygı derecesi arttıkça, yalan puanı da yükselmektedir. Çocuklarda yaşa göre (yaş küçüldükçe) azalmakta, yetişkinlerde yaşa göre artmaktadır (Eysenck, 1978).

Bu çalışmanın amacı, Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan, takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin, futbol, basketbol, voleybol, hentbol branşlarında, cinsiyete göre kişilik özelliklerinin farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Yöntem

Araştırma nicel desende hazırlanmış olup tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Tokat ilindeki ortaöğretimde okumakta olan, takım sporları ile uğraşan 1536 lisanslı aktif sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Tokat il merkezindeki Atatürk Lisesi, Gazi Osman Paşa Lisesi, Tokat Cumhuriyet Lisesi, Anadolu Kız Meslek Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Tokat Plevne Lisesi, Mehmet Akif Ersoy Lisesi, Arif Nihat Asya Lisesinde okuyan, yaşları 16-18 arasında, takım sporu ile uğraşan 113'ü kız, 218'i erkek olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada Eysenck tarafından geliştirilen "Eysenck Kişilik Envanteri"

kullanılmıştır. Türkçe'ye Topçu (1982) tarafından çevrilip uyarlama çalışmaları yapılan envanterde "psikotiklik", "nevrotiklik", "dışa dönüklük" ve "yalan" olmak üzere toplam dört boyut vardır. Elde edilen verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov tekniği ile incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda Student t testi yapılmıştır. Çalışmada analizler için elde edilen anlamlılık düzeyleri 0,05 ve 0,01 hata düzeylerinde değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel işlemlerin yorumlanmasını kolaylaştırmak için istatistiksel işlemlere ilişkin tabloların her birinde ayrıca ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler verilmiştir. Çalışmada yer alan analizler SPSS 15.0 programı kullanılarak elde edilmiştir.

Bulgular

Ortaöğretimde takım sporü ile uğraşan sporcu öğrencilerin cinsiyete göre kişilik özelliklerine ilişkin karşılaştırma puanları ile ilgili, Tablo 1 ve 2'de basketbol branşına, Tablo 3 ve 4'de voleybol branşına, Tablo 5'de hentbol branşına, Tablo 6'da ise futbol branşına ait sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1. Basketbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max.	t	P
Kız	18	12.67	3.985	4	19	-2.499	0.01*
Erkek	36	15.00	2.798	9	19		

*p<0,05 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 1'de görüldüğu gibi basketbol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12.67, erkeklere ait ortalamanın ise 15.00 olduğu görülmektedir. Kızlara ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13'ün altında iken erkeklerde üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte p değeri 0.016 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğundan basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %95 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle erkeklerin dışadönük ortalama puanı kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 2. Basketbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max.	t	P
Kız	18	14.94	3.654	8	21	2.683	0.01*
Erkek	36	11.97	3.924	5	20		

*p<0,01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi basketbol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 14.94, erkeklere ait ortalamanın ise 11.97 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse her iki cinsiyet için 55 ortalama değer nevrotik sınır puanı olan 11’in üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.01 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan basketbol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Basketbol branşında cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda yalan ve psikotiklik puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 3. Voleybol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max.	t	P
Kız	56	4.82	2.797	1	15	-2.988	0.00*
Erkek	104	6.22	2.842	1	11		

* $p < 0,01$ istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3’de görüldüğü gibi voleybol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 4.82, erkeklere ait ortalamanın ise 6.22 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değer psikotik sınır puanı olan 6 puanın altında iken erkeklerde üstündedir. Voleybol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.003 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani erkeklerin psikotik puanları kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 4. Voleybol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max.	t	P
Kız	56	12.57	3.963	5	22	5.276	0.00*
Erkek	104	9.38	3.462	3	18		

* $p < 0,01$ istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4’te görüldüğü gibi voleybol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12.57, erkeklere ait ortalamanın ise 9.38 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değer nevrotik sınır puanı olan 11’ün üstünde olduğu erkeklerde ise sınır değer altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.00 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan voleybol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık

gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevroitik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Voleybol branşında cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda yalan ve dışadönüklük puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 5. Hentbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max	t	p
Kız	21	9.19	3.829	3	15	2.913	0.00*
Erkek	42	6.48	3.307	0	13		

*p<0.01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi hentbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 9.19, erkeklere ait ortalamanın ise 6.48 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0.005 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani kızlara ait psikotik puan ortalaması erkeklere ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Hentbol branşında yapılan cinsiyete göre karşılaştırmalarda yalan, nevroitiklik ve dışadönüklük puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 6. Futbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	Min	Max	t	p
Kız	18	7.50	2.572	3	12	0.053	0.95
Erkek	36	7.44	4.088	0	19		

*p<0.01 istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi futbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 7,50, erkeklere ait ortalamanın ise 7,44 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,958 olarak elde edilmiştir. $p > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Futbol branşında cinsiyete göre karşılaştırmalarda, nörotik, yalan ve dışadönüklük puanlarında da anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Branşlar kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırılıp, “kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?” sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Basketbol branşını cinsiyete göre karşılaştırdığımızda psikotiklik ve yalan boyutunda anlamlı bir fark görülmezken, dışadönüklük boyutunda kız basketbolcuların ortalaması $\bar{x}=12.67\pm 3.985$, erkek basketbolcuların ortalaması ise $\bar{x}=15.00\pm 2.798$ olduğu için basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir. Nevrotiklik boyutunda ise kız basketbolcuların puanları $\bar{x}=14.94\pm 3.654$, erkek basketbolcuların ise $\bar{x}=11.97\pm 3.924$ olarak çıkmıştır. Bu sonuca göre kız basketbolcuların nevrotik puanları erkek basketbolculara göre anlamlı derecede büyük çıkmıştır.

Voleybol branşı cinsiyete göre karşılaştırıldığında, dışadönüklük ve yalan puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Psikotiklik boyutunda kız voleybolcuların ortalamaları $\bar{x}=4.82\pm 2.797$, erkek voleybolcuların ise, $\bar{x}=6.22\pm 2.842$ olduğu görülmektedir. Erkek voleybolcuların psikotik puanları kız voleybolculara göre anlamlı derecede büyüktür. Nevrotiklik boyutunda ise kız voleybolcuların puanları $\bar{x}=12.57\pm 3.963$, erkek voleybolcuların puanının $\bar{x}=9.38\pm 3.462$ olduğu görülmektedir. Kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Hentbol branşında cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında anlamlı bir fark görülmezken, psikotiklik boyutunda kız hentbolcuların puanları $\bar{x}=9.19\pm 3.829$, erkek hentbolcuların ise $\bar{x}=6.48\pm 3.307$ olduğu görülmektedir. Kız hentbolculara ait psikotik puan ortalamaları erkek hentbolculara ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Futbol branşında cinsiyete göre psikotik, dışadönük, nevrotik ve yalan puan ortalamaları incelendiğinde, kız futbolcuların ve erkek futbolcuların puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Bayar (1983) yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelemiş, Psikotiklik boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{x}=5.15\pm 2.00$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{x}=4.70\pm 2.40$ olarak bulunmuştur. İçer- Dışa Dönüklük (E) boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{x}=14.2\pm 3.84$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{x}=14.60\pm 4.32$ olarak bulunmuştur (Bayar, 1983, s. 57-59). Bayar tarafından yapılmış olan çalışma, bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Yazıcı (1997, s. 37) yaptığı araştırmada Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) öğrencilerinin kişilik özelliklerinin Eysenck kişilik kuramına dayalı olarak incelemiştir. Sonuçta kız öğrencilerin Psikotiklik (P) boyutunda almış oldukları puanların $\bar{x}=5.85\pm 2.82$, erkek öğrencilerinin ise $\bar{x}=6.63\pm 3.25$ olarak tespit etmiştir. KTÜ kız öğrencilerinin (E) boyutunda almış oldukları puanları ise $\bar{x}=13.57\pm 4.57$, erkeklerinin ise $\bar{x}=13.84\pm 3.72$ olarak tespit etmiştir (Yazıcı, 1997, s. 31). Sonuçlar, Yazıcı (1997) tarafından yapılan çalışmadaki psikotiklik boyutunda, bizim çalışmamızdaki voleybol oynayan erkeklerle paralellik, dışa dönüklük boyutunda ise bizim çalışmamızdaki basketbol oynayan

erkeklerle paralellik göstermekle beraber, Yazıcı'nın üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışma ile bizim yaptığımız çalışmadaki ortaöğretim öğrencileri yaş aralığı olarak farklıdır.

Yazıcı (1999, s. 48) tarafından yapılan bir araştırmada serbest ve greko-romen stil genç milli takım güreşçilerinin kişilik özellikleri incelenmiş ve sonuçta psikotiklik, dışadönüklük, nevroitiklik ve yalan puan ortalamaları arasında fark görülmemiştir. Bu sonucun araştırmamızla paralellik göstermemesi, çalışmanın ayrı branş sporcularına yönelik yapılması ve katılımcıların bireysel spor yapan bireyler olmasından kaynaklanmış olabilir.

Akdoğan ve arkadaşlarının (2007, s. 6) yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören bayan öğrencilerin (P) değerlerine ilişkin puanları $\bar{x}=5.92\pm3.43$, erkek öğrencilerin ise $\bar{x}=7.42\pm3.64$ olarak bulunmuştur.

Akdoğan ve arkadaşlarının (2007, s. 6) yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören bayan öğrencilerin Dışadönüklük (E) değerlerine ilişkin puanları $\bar{x}=14.64\pm2.88$, erkek öğrencilerin ise $\bar{x}=15.08\pm2.63$ olarak bulunmuştur. Dışadönüklük sonuçları bizim yaptığımız çalışmadaki basketbol erkek sporcu sonuçları ile psikotik sonuçları bizim yapmış olduğumuz çalışmadaki voleybol erkek sporcuları ile paralellik göstermekle beraber, üniversite öğrencilerine ve ortaöğretim grubuna uygulanmış olması sebebiyle farklı yaş aralığını oluştırmaktadır.

Farmer ve ark. (2002) yapmış oldukları çalışmalarında bayan deneklere göre erkek deneklerin nörotizm puanlarının önemli derecede düşük olduğunu, erkek deneklerin bayanlara göre daha dışadönük olduğunu tespit etmişler ve bayan deneklerin erkek deneklere göre daha nörotik eğilimler gösterdiğini gözlemlemişlerdir. Sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tatar ve ark. (2002, s. 142-148) tarafından yapılan çalışmada C.B.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özellikleri profillerinin oluşturulması incelenmiştir. Sonuç olarak futbolcuların diğer takım sporu yapanlardan daha canlı, daha uzlaşmacı, daha yumuşak başlı, daha kurallara bağlı, daha sorumluluk sahibi, daha rahat ve duyarlı oldukları görülmüştür. Ayrıca bireysel spor yapanların, basketbol, voleybol ve hentbolculardan daha kurallara bağlı ve sorumluluk sahibi oldukları görülmektedirler.

Fletcher ve Dowell (1971) tarafından atletler ve atlet olmayanlar arasındaki kişilik özellikleri farkını ölçmek üzere lise birinci sınıfta okuyan toplam 950 erkek öğrenciye Edwards Kişisel Tercih Envanteri (EPPS) uygulanmıştır. Sportif etkinliklerde bulunanlar (atletler), sporcu olmayanlara göre başatlık, düzen ve saldırganlık gereksinimlerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kuru (2003, s. 176-190) tarafından yapılan çalışmada farklı statüdeki Beden Eğitimi Bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri incelenmiş; sportif etkinliklerde bulunan milli sporcuların kişilik özellikleri ile sadece derslere katılan öğrencilerin kişilik özelliklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

1975 yılında Ellison ve Freischlag tarafından yapılan çalışmada, basketbol, beyzbol, futbol oyuncuları, atlet ve sporcu olmayanlardan oluşan 84 öğrenci seçmiştir. Bernreuter kişilik envanteri (BPI) uygulanmıştır. Ancak canlılık, nörotik eğilimler, kendine yeterlik, içe-dışa dönüklük, başatlık, güven ve hoşsohbetlilik değişkenleri açısından sporcu ve sporcu olmayanlar arasında önemli bir fark bulunamamıştır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında; branşları ayrı ayrı kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırdığımızda, Futbolcu kız ve erkek öğrenciler psikotiklik, nevrotiklik, dışadönüklük ve yalan boyutunda karşılaştırdığımızda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Basketbolcu erkeklerin dışadönüklük puanları basketbolcu kızların puanından yüksek çıkmıştır, nevrotik puan dağılımında ise kızların puanları erkek basketbolculardan yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında ise erkek voleybolcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan yüksek çıkmış, nevrotik değerlerde ise kızların puanı daha yüksektir. Hentbol branşında ise kız hentbolcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan yüksek çıkmıştır.

Araştırma kapsamında bundan sonraki araştırmalarda öncelikle kız ve erkek sporcuların yüksek çıkan bazı puanları değerlendirilirken, araştırma kapsamındaki grubun ergenlik çağında olduğu ve fikirlerinin çabuk değişebileceği, ayrıca takım sporuyla uğraşsalar bile, hepsinin farklı aile ve farklı çevre şartlarında yetiştiklerinin de göz önünde bulundurularak araştırmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca;

1. Ortaöğretimde ki gençlerin Türkiye genelinde kişilik profillerinin belirlenmesi için, Türkiye genelinde seçilmiş takım sporları ile uğraşan evren saptanarak, örneklemeye gidilebilir.
2. Özel olarak yetiştirilmiş gözlemciler kullanılarak, takım sporu ile uğraşan sporcuların etkinlikleri sırasında kişilik özelliklerinin, sistematik olarak gözlenmesi farklı sonuçlar verebilir. Bunların dikkate alınması, değerlendirilmesi ve sporculara, antrenörlere, sporcu ailelerine geri dönülmesi, sporcuların kişilik gelişimlerine katkı sağlayacaktır.
3. Sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında kişilik özellikleri incelenerek bu özelliklerin onların spor hayatlarına ve özel hayatlarına katkısı ve olumsuzlukları incelenebilir.
4. Ruhsal yönden sağlıklı bireylerin topluma kazandırılması için her eğitim aşamasında mutlaka bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanının görev alması ve diğer eğitimcilerle işbirliği içinde olması gerekmektedir.
5. Kişilikleri daha sağlıklı ve sağlam genç bir neslin yetişmesi için, okul, aile, antrenör ve klüpler işbirliği kurarak öğrencilere kişilik özelliklerinin önemini anlatan bilgilendirme periyotları (konferans, seminer, panel, kurs vb.) oluşturmalıdırlar.

Kaynaklar

- Akdoğan, S., Arslan, F., Bayraktar, G. (2007). Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre kişilik özelliklerinin incelenmesi. 5. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu*. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Aracı, H. (2006). *Okullarda beden eğitimi*. 6. Baskı. Ankara: Nobel.
- Bayar, P. (1983). *Atletlerin kişilik özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Demirpolat, A. (1988). *Toplum ve spor*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ellison, K., ve Freischlag, J. (1975). Pain Tolerance, arousal, and personality relationships of athletes and nonathletes. *Research Quarterly*, 46(2), 250-255.
- Eren, E. (2004). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Eysenck, H. J. ve Eysenck, B. G. (1978). *Manual of the eysenck personality questionnaire. (junior and adult)*. London: Hodder & Stoughton.
- Farmer, A., Redman, K., Harris, T., Mahmood, A., Sadler, S. (2002). Neuroticism, extraversion, life events and depression. The Cardiff Depression Study. *The British Journal of Psychiatry*, 181(2), 118-122.
- Fletcher, R., Dowell, L. (1971). Selected personality characteristics of high school athletes and nonathletes. *The Journal of Psychology*, 77(1), 39-41.
- Koç, ř. (1994). *Spor psikolojisine giriş*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Köknel, Ö. (1986). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuru, E. (2003). Farklı statüdeki beden eğitimi öğrencilerinin kişilik özellikleri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 175-191.
- Öztürk, F.(1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırgan.
- Selçuk, Z. (1999). Bireyi tanıma teknikleri. Y. Kuzgun, (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- şendil, G. (Ed.). (2003). *Çocuk, ergen ve anne-baba*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tatar, A., Vurgun, N. ve Zekiöğlu, A. (2003, 10-11 Ekim). Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özellikleri Profillerinin Oluşturulması. İ. Yıldırım, P. Doğan, E. E. Erturan, (Eds.), *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (396-404). Ankara: Sim Matbaacılık.
- Topçu, S. (1982). Çocuk ve yetişkinlerde kişilik boyutları ile bu boyutlarda kültürler-arası ayrılıklar (Basılmamış doçentlik tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve suç*. 2. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yazıcı, H. (1997). *Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinin Eysenck'in Kişilik Kuramına dayalı olarak belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Yazıcı, M. (1999). *Serbest ve greko-romen stil genç milli takım g6reŖçilerinin kiŖilik 6zelliklerinin araŖtırılması* (Y6ksek Lisans Tezi). Gazi 6niversitesi Sağlık Bilimleri Enstit6s6. Ankara.
- Y6ksel, 6. (2006). *DavranıŖ bilimleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.